

Priorytety Komitetów Audytu na 2019 r.

Instytut Komitetów Audytu

Sprawozdawczość finansowa, proces zarządzania ryzykiem, zapewnianie zgodności z prawem i regulacjami oraz środowisko kontroli wewnętrznej, tak jak w latach ubiegłych tak i w 2019 roku zostaną wystawione na próbę. Przyczynia się do tego niepewność gospodarcza w dłuższej perspektywie (w związku z obawami dotyczącymi Brexitu, rosnącymi napięciami w handlu, wzrostem zadłużenia i wycenami rynkowymi), postęp technologiczny oraz zmiany modeli biznesowych, cyberzagrożenia, zwiększony nadzór ze strony regulatorów, przejrzystość wymagana przez inwestorów, a także gwałtowne zmiany nastrojów politycznych i zmiany w polityce Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i innych krajów.

Na podstawie rozmów z członkami komitetów audytu i kierownictwem firm w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zidentyfikowaliśmy dziewięć obszarów, które komitety audytu powinny mieć na uwadze określając i realizując swoją agendę działania na 2019 rok:

1. Nowe spojrzenie na agendę i obciążenie komitetów audytu

Niezmiennie słyszymy od członków komitetów audytu, że jest im coraz trudniej nadzorować główne rodzaje ryzyka i jednocześnie sprawować nadzór nad kluczowymi obszarami, czyli sprawozdawczością finansową i powiązаныmi kontrolami wewnętrznymi oraz pracą audytorów wewnętrznych i zewnętrznych. Nawet jeżeli lista zadań komitetu nie zwiększyła się, to wyraźnie widać, że zagadnienia, którymi zajmuje się komitet audytu – tj. cyberbezpieczeństwo, ryzyka informatyczne, ryzyka związane z łańcuchem dostaw i inne ryzyka operacyjne oraz kwestie związane z zapewnieniem zgodności z prawem i regulacjami - stały się bardziej złożone, podobnie jak kluczowe obowiązki komitetu audytu. Trzeba ponownie ocenić, czy komitet ma wystarczająco dużo czasu, wiedzy i doświadczenia, aby nadzorować te pozostałe kluczowe ryzyka. Czy ryzyka związane z cyberbezpieczeństwem wymagają większej uwagi na poziomie całej rady a może powinny być analizowane przez odrębny komitet, w którego skład wchodzi jej członkowie? Czy istnieje potrzeba powołania komitetu ds. zgodności lub komitetu ds. ryzyka? Ukierunkowanie priorytetów komitetu audytu będzie wymagało zachowania czujności.

2. Skupienie uwagi na kwestiach etycznych i programach zapewniania zgodności

Koszty utraty reputacji wynikającej z nieprzebrzegania zasad etycznych lub wymogów przepisów/regulacji są dziś wyższe niż kiedykolwiek wcześniej. Fundamentem skutecznego programu zapewniania zgodności jest ton nadawany przez kierownictwo najwyższego szczebla i kultura całej organizacji - taka, która wspiera strategię firmy i zaangażowanie na rzecz deklarowanych przez nią wartości, zasad etycznych oraz postępowania zgodnie z prawem i regulacjami.

Zależność ta jest szczególnie prawdziwa w złożonym środowisku biznesowym, w którym firmy szybko wprowadzają innowacje i wykorzystują możliwości na nowych rynkach, nowe technologie i bazy danych, nawiązują współpracę z coraz większą liczbą dostawców i stron trzecich w ramach coraz dłuższych i bardziej złożonych łańcuchów dostaw.

Należy uważnie przyglądać się kulturze organizacji i tonowi nadawanemu przez kierownictwo najwyższego szczebla, ze szczególnym naciskiem na zachowania a nie tylko wyniki. Komitety audytu powinny pomagać w upewnianiu się, że wprowadzone w firmie środki zapewniające zgodność działania z wymogami prawa i regulacji oraz programy monitorowania są aktualne, obejmują wszystkich w globalnym łańcuchu dostaw, a także, zawierają jasny przekaz, co do wysokich standardów etycznych oczekiwanych przez jednostkę. Ważne jest skoncentrowanie się na efektywności wprowadzonych w firmie kanałów zgłaszania nieprawidłowości i postępowania dochodzeniowych z perspektywy #MeToo. Czy komitet audytu widzi wszystkie skargi dotyczące nieprawidłowości oraz sposoby w jaki zostały one rozpatrzone? Jeśli nie, to jak wygląda procedura selekcjonowania skarg, które ostatecznie przekazywane są komitetowi? Radykalna przejrzystość wprowadzona przez media społecznościowe sprawia, że kultura i wartości firmy, zaangażowanie w uczciwe i zgodne z prawem działania oraz reputacja marki są jeżeli nigdy dotąd poddawane bezprecedensowej, publicznej ocenie.

3. Zrozumienie jak dział finansowy odnajdzie się w nowych realiach i wniesie większą wartość w środowisku opartym na technologiach i przetwarzaniu danych

Zgodnie z przewidywaniami, w ciągu najbliższych dwóch lat działy finansowe przejdą największą transformację technologiczną od lat 90-tych i czasu milenijnego przyspieszenia. Stworzy to duże możliwości, które pozwolą im odnaleźć się na nowo i wnieść większą wartość dla firmy. W związku z rolą komitetów audytu, która obejmuje nadzór i pomoc w rozwijaniu obszaru finansów, warto zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii.

Po pierwsze - biorąc pod uwagę fakt, że większość pracy w dziale finansowym wiąże się z gromadzeniem danych – należy zadać pytanie jakie działania planuje podjąć firma, aby wykorzystać robotykę i technologie chmury w celu zautomatyzowania jak największej liczby czynności manualnych, zmniejszenia kosztów i poprawy wydajności? Po drugie, w jaki sposób pracownicy działu finansowego będą korzystać z algorytmów analiz danych (ang. *data&analytics, D&A*) oraz sztucznej inteligencji do skutecznego prognozowania i lepszego wykorzystania kapitału? Dział finansowy jest dobrze usytuowany do kierowania programem D&A w firmie oraz do przeanalizowania konsekwencji nowych technologii transakcyjnych, od technologii blockchain po kryptowaluty. Wraz z pełną automatyzacją analiz danych historycznych, możliwości analityczne firmy powinny ewoluować w kierunku rozwiązań obejmujących analitykę predykcyjną, co stwarza dużą szansę na dodawanie rzeczywistej wartości. Po trzecie, z uwagi na fakt, iż obszar finansów stanowi połączenie silnych umiejętności analityczno-strategicznych z tradycyjnymi umiejętnościami w zakresie sprawozdawczości finansowej, rachunkowości i audytu, będzie on wymagał odpowiednich zmian pod kątem posiadanych zasobów. Czy dział finansowy przyciąga, rozwija i zatrzymuje osoby o zdolnościach i umiejętnościach niezbędnych do zwiększania potencjału i dostosowywania działu do zmieniających się potrzeb? Kluczowe jest aby komitet audytu poświęcił odpowiednią ilość czasu na zrozumienie strategii transformacji działu finansowego. Warto także przyrzeć się z boku i zastanowić się jak kierownictwo firmy jest postrzegane w kręgach inwestorskich. W trudnych sytuacjach, gdy na przykład potrzebna jest emisja z prawem poboru w celu ratowania firmy, należy odpowiedzieć sobie na dwa zasadnicze pytania: czy warto ratować biznes (i to na tym pytaniu skupi się większość rad nadzorczych) oraz czy można wiązać przyszłość z kierownictwem firmy. Jeśli odpowiedź na którekolwiek z tych pytań brzmi "nie", wówczas nie zostanie zapewnione żadne wsparcie. Jest to istotne z punktu widzenia dokonywanej przez komitet audytu/radę nadzorczą analizy ryzyka i kontynuacji działalności firmy, ale ma też znaczenie w szerszym kontekście.

4. Monitorowanie sprawozdawczości oraz postępów we wdrażaniu nowych standardów

Ze względu na zakres oraz złożony charakter projektów wdrażania nowych standardów IASB oraz ich wpływ na funkcjonowanie całej firmy, w tym na systemy, mechanizmy kontroli i wymagane zasoby, inicjatywy te powinny być kluczowym obszarem działań komitetu.

Emitentom, których rok obrotowy odpowiada kalendarzowemu a które sporządzają sprawozdania finansowe stosując już nowy standard ujmowania przychodów, [Komisja Nadzoru Finansowego \(KNF\)- wspólnie z Europejskim Urzędem Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych \(ESMA\)](#) przypominają, aby zapewnili w sprawozdaniu finansowym za 2018 rok:

- kompleksowe wyjaśnienia na temat wpływu przejścia na nowy standard w powiązaniu z innymi informacjami prezentowanymi w sprawozdaniu finansowym;
- przejrzysty opis i wyjaśnienie zmian zasad (polityki) rachunkowości oraz związanych z nimi osądów kierownictwa – odnoszących się do sytuacji jednostki;
- identyfikację i wyjaśnienie w zakresie zobowiązań umownych, nowego pojęcia wprowadzonego przez MSSF 15, ze szczególnym uwzględnieniem sposobu ich określenia i momentu rozpoznania przychodu.

W przypadku niektórych firm wdrożenie standardu dotyczącego ujmowania przychodów obejmowało zarówno zastosowanie procesów manualnych jak i użycie technologii i narzędzi. Manualne „środki zastępcze” nie powinny stać się stałym elementem pracy a zadaniem komitetu audytu powinna być pomoc w zapewnieniu jak najszybszego ich zautomatyzowania.

Standard MSSF 9 *Instrumenty finansowe* - mający również zastosowanie do okresów rocznych kończących się 31 grudnia 2018 roku, będzie miał największy wpływ na banki. Spółki powinny analizować skutki przyjęcia standardu i rozważyć adekwatność ujawnień dotyczących przejścia na nowy standard. Rodzaj i zakres przygotowań zależy od jednostki, ale konieczna jest kompleksowa ocena wpływu nowego standardu i określenie jakie zmiany są potrzebne. Firmy mogą stanąć przed koniecznością zgromadzenia większej ilości danych, aktualizacji dokumentacji oraz istotnej zmiany swoich systemów, procesów i mechanizmów kontroli wewnętrznej.

Spoglądając w najbliższą przyszłość, przed nami nowy standard dotyczący leasingu (MSSF 16). Standard ten ma po raz pierwszy zastosowanie dla okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2019 r. lub później a zatem w sprawozdaniu finansowym za rok 2018 spółki powinny być już w stanie objaśnić wpływ nowych wymogów na swoją sytuację majątkową i wyniki finansowe. [KNF, w ślad za publicznym stanowiskiem ESMA dotyczącym europejskich wspólnych priorytetów nadzorczych w odniesieniu do rocznych raportów za rok 2018*](#), oczekuje, że firmy przedstawią właściwe dla jednostki informacje jakościowe i ilościowe dotyczące zastosowania standardu, w tym informacje o zmianie zasad (polityki) rachunkowości i osądów kierownictwa a także o praktycznych rozwiązaniach, które zamierzają zastosować.

Ostatnią kwestią, lecz nie mniej ważną dla komitetów audytu jest umiejętność obiektywnego spojrzenia na sprawozdanie finansowe i zastanowienie się, czy obraz w nim przedstawiony jest rzeczywiście "rzetelny i jasny", tak jak oczekiwaliby tego opinia publiczna. Czy raport roczny jest rzeczywiście "rzetelny, wyważony i zrozumiały"?

Warto pomyśleć tu o wszystkich niewygodnych i niechętnie ujawnianych informacjach - tych obszarach, w których brakuje otwartości. Zachowujmy jednocześnie czujność względem tego co uważają kluczowi inwestorzy. Niektórzy inwestorzy coraz częściej wypowiadają się na temat swoich oczekiwań względem sprawozdawczości firm - na poziomie ogólnym, sektorowym i w odniesieniu do poszczególnych spółek - ale mogą tego nie komunikować bezpośrednio komitetom audytu czy dyrektorom finansowym.

5. Poprawa jakości audytu poprzez ustalenie jasnych oczekiwań względem audytora

Nadzorowanie procesu wyboru, włącznie z (obowiązkową) procedurą przetargową, i niezależności biegłego rewidenta, to jedno z najważniejszych zadań komitetu audytu. Nawet jeśli przeprowadzanie regularnych przetargów i rotacja firmy audytorskiej stały się już dla komitetów audytu swego rodzaju „chlebem powszednim”, to nowe ramy regulacyjne zawierają pewne wymogi, które są trudne do nawigowania i w niektórych przypadkach istotnie wpływają na sposób funkcjonowania komitetów audytu jednostek zainteresowania publicznego.

Zapewnienie niezależności biegłego rewidenta, uzyskanie od niego ważnych ocen, wniosków z badania i wartościowych dla organizacji odpowiedzi wymaga rzeczywistego i bezpośredniego zaangażowania członków komitetu audytu,

* https://www.knf.gov.pl/o_nas/wspolpraca_miedzynarodowa/unia/ESNF/aktualnosci?articleId=63613&p_id=18

a nie tylko zapisania w zakresie kompetencji lub programie działania. Wszystkie strony zaangażowane w relacje – komitet audytu, biegły rewident i zarząd – powinny dostrzec znaczenie współpracy i ciągle je wzmacniać podczas codziennych kontaktów, działań i komunikacji a także uwzględniać w swoich oczekiwaniach.

Warto przyrzeć się innowacjom technologicznym, które mogą wzmacniać jakość audytu i zadać sobie pytanie czy firma audytorska w pełni wykorzystuje dostępne możliwości.

6. Alternatywne pomiary wyników (ang. *alternative performance measures*) powinny zajmować ważne miejsce w agencji

Alternatywne pomiary wyników nadal zajmują wysokie miejsce wśród priorytetów organów regulacyjnych. [Europejskie wspólne priorytety nadzorcze określone w publicznym stanowisku ESMA w odniesieniu do rocznych raportów za rok 2018 zawierają jasne oczekiwania, że jednostki będą stosować wytyczne ESMA ws. alternatywnych pomiarów wyników*](#).

Komitet powinien prowadzić skuteczny dialog z zarządem na temat procesu i mechanizmów kontroli, według których zarząd opracowuje i wskazuje publikowane alternatywne pomiary wyników oraz ich korelacji z sytuacją i wynikami firmy a także tego, czy przedstawiane alternatywne pomiary rzeczywiście zapewniają większą przejrzystość i nie zniekształcają wyników prezentowanych w raporcie rocznym.

Które spośród szeroko rozumianych czynników tworzących wartość przyczyniających się do długoterminowego sukcesu firmy powinny zostać uwzględnione w publikacjach? Które ze źródeł wartości (takie jak np. wysoko wykwalifikowani pracownicy, prawa własności intelektualnej lub wygenerowane wewnętrznie wartości niematerialne, jeśli mają one znaczenie dla zrozumienia rozwoju, wyników, pozycji i wpływu działalności firmy) nie zostały ujęte w sprawozdaniu finansowym i w jaki sposób są one zarządzane, chronione i rozwijane?

Warto poświęcić również uwagę (wciąż) nowemu oświadczeniu (sprawozdaniu) o informacjach niefinansowych, które powinno zawierać informacje dotyczące zagadnień społecznych, pracowniczych, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka oraz przeciwdziałania korupcji. W przypadku spółek objętych tymi wymogami oczekuje się, że ujawniając informacje na ten temat firma będzie koncentrować się na przyjętych politykach, procedurach należytej staranności stosowanych w ramach przyjętych polityk służących do oceny skuteczności tych polityk oraz na wynikach tej oceny.

7. Położenie nacisku audytu wewnętrznego na kluczowe obszary ryzyka poza sprawozdawczością finansową i *compliance*

Jak dowodzą doniesienia prasowe, brak skutecznego zarządzania kluczowymi ryzykami, (którymi są ryzyka wynikające z tonu nadawanego przez kierownictwo najwyższego szczebla, kultury organizacyjnej, cyberryzyka, ochrona danych, globalne łańcuchy dostaw i outsourcing, kwestie środowiskowo-społeczne i ład korporacyjny, zapewnianie zgodności z prawem i regulacjami, programy motywacyjne) może zniszczyć reputację firmy i negatywnie wpłynąć na jej wyniki finansowe.

Komitet audytu powinien współpracować z szefem działu audytu wewnętrznego, aby określać które rodzaje ryzyka stanowią największe zagrożenie dla reputacji firmy, jej strategii i działalności operacyjnej oraz dołożyć starań, aby audyt

wewnętrzny koncentrował się na tych właśnie kluczowych ryzykach i powiązanych kontrolach wewnętrznych. W miarę jak zmiany w środowisku biznesowym nabierają tempa, warto 'skanować horyzont' pod kątem zagrożeń, zwłaszcza tych, które wydają się pojawiać tam, gdzie jeszcze rok temu się ich nie spodziewano (np. handel detaliczny przy głównych ulicach miast).

Czy plan audytu opracowano z uwzględnieniem ryzyk i czy jest on na tyle elastyczny by dopasować się do zmieniających się uwarunkowań biznesowych i ryzyk? Co zmieniło się w otoczeniu operacyjnym? Jakie ryzyka niesie ze sobą cyfrowa transformacja firmy i jej rozbudowana struktura organizacyjna, zaopatrzenie, outsourcing, sprzedaż i kanały dystrybucji?

Czy firma jest wyczulona na wczesne sygnały ostrzegawcze dotyczące bezpieczeństwa, jakości produktu i zachowania zgodności działań z obowiązującym prawem? Czy audyt wewnętrzny pomaga w ocenie i badaniu kultury firmy?

Komitet audytu powinien jasno określić oczekiwania, a także upewnić się, że dział audytu wewnętrznego dysponuje odpowiednimi zasobami, umiejętnościami oraz wiedzą, aby realizować swoje cele. Powinien również pomóc szefowi działu audytu wewnętrznego w określeniu jak technologie cyfrowe wpływają na funkcję audytu wewnętrznego.

Warto wreszcie zastanowić się, w jaki sposób audyt wewnętrzny mógłby wykorzystać nowe technologie i innowacje. Choć kwestii tej poświęca się mniej uwagi niż nowoczesnym technologiom w audycie zewnętrznym, to w audycie wewnętrznym wspartym nowymi technologiami i innowacjami należy prawdopodobnie upatrywać szans na przejście do modelu ciągłej weryfikacji (*ang. continuous assurance model*), jak też na wzmacnianie jakości weryfikacji w ogóle.

8. Sprawozdanie komitetu audytu

Zarówno organy regulacyjne jak i inwestorzy zwracają większą uwagę na jakość sprawozdania komitetu audytu, w szczególności w zakresie informacji dotyczących istotnych kwestii związanych ze sprawozdawczością finansową, które były przedmiotem zainteresowania komitetu oraz współpracy z biegłym rewidentem - w tym roli komitetu w jego powoływaniu i/lub odwoływaniu. Warto rozważyć rozszerzenie sprawozdania komitetu audytu o informacje, które pozwolą inwestorom na lepszy wgląd w sposób sprawowania obowiązków nadzorczych przez komitet, a w szczególności w rolę, jaką odgrywa on w zapewnianiu sceptycyzmu audytora i utrzymywaniu jakości badania sprawozdania finansowego.

Czy sprawozdanie komitetu audytu zwiększa zaufanie inwestorów do procesu badania i nadzoru sprawowanego przez komitet? Czy raport skupia się na sprawach, które wiążą się ze specyfiką firmy i dotyczą danego roku? Czy przedstawia on konkretnie co zostało zrobione (a nie tylko mówi czym komitet się zajmuje) - informuje w sposób opisowy jakie konkretne działania zostały podjęte w ciągu roku i w jakim celu? Czy raport opisuje dane zagadnienia wraz z ich kontekstem, polityki, procesy, wnioski i ich skutki dla firmy i jej sprawozdawczości? Czy w sprawozdaniu ujawniono dokonane osądy dotyczące danego roku oraz wskazano źródła uzyskanych zapewnień i innych dowodów stanowiących podstawę uznania stosowności wniosków? Czy czytelnik dostrzeże pozytywne skutki działań komitetu oraz dodaną przez niego wartość?

9. Skupienie szczególnej uwagi na rodzajach ryzyka i konsekwencjach sprawozdawczych związanych z Brexitem

Mimo że do chwili obecnej z pewnością wiele firm podjęło już stosowne działania w odpowiedzi na Brexit, opracowując strategię i dokonując oceny jego wpływu, nadal pozostaje wiele niepewności i niewiadomych dotyczących ostatecznego porozumienia. Sytuacja ta stawia liczne wyzwania przed firmami sporządzającymi sprawozdania finansowe.

Należy zwrócić uwagę, aby w sprawozdaniach i raportach rozróżnić informacje dotyczące specyficznych wyzwań stojących przed danym modelem biznesowym od informacji dotyczącej niepewności gospodarczej w szerszym ujęciu. W przypadku konkretnych zagrożeń, na przykład możliwości wpływu zmian podatków przywózowych/wywózowych lub opóźnień w łańcuchu dostaw konkretnej firmy, należy je wyraźnie wskazać wraz z określeniem wszystkich działań podjętych (lub planowanych) w celu zarządzania potencjalnym wpływem tych zagrożeń na firmę. Może to oznaczać konieczność ujęcia lub ponownej wyceny określonych pozycji bilansowych.

Z uwagi na szeroki wachlarz niepewności, należy zapewnić ujawnienie wystarczających informacji w sposób, który pomoże użytkownikom zrozumieć stopień wrażliwości

aktywów i zobowiązań na zmiany w przyjętych przez kierownictwo założeniach. Przeprowadzając analizę wrażliwości prognozowanych przepływów pieniężnych należy uwzględnić szeroki zakres zasadnie możliwych skutków, które powinny zostać ujawnione i wyjaśnione. Ewentualne skutki wynikające z tej analizy mogą mieć wpływ na zdolność jednostki do kontynuacji działalności.

Komitet audytu powinien być świadomy wszelkich zmian, które miały miejsce w okresie od dnia bilansowego do dnia podpisania sprawozdania finansowego, a także zapewnić przeprowadzenie kompleksowego przeglądu zdarzeń po dniu bilansowym w celu określenia zdarzeń zarówno korygujących jak i niekorygujących sprawozdania oraz ujawnienia odpowiednich informacji.

Zobacz także publikację *Priorytety Rad Nadzorczych na 2019 r.* dostępną na stronie kpmg.com/pl/ACI.

O Instytucie Komitetów Audytu KPMG:

Instytut Komitetów Audytu dostarcza członkom Komitetów Audytu i Rad Nadzorczych praktycznych wskazówek, spostrzeżeń oraz możliwości wymiany poglądów w zakresie zwiększenia efektywności nadzoru nad sprawozdawczością finansową i jakością badania sprawozdania finansowego oraz w zakresie zagadnień, które w dzisiejszym świecie stanowią największe wyzwania dla organów nadzorujących w spółkach, takich jak strategia czy zgodność działania z prawem i regulacjami.

Kontakt

ul. Inflancka 4A
00-189 Warszawa
T: +48 22 528 11 00
F: +48 22 528 10 09
E: kpmg@kpmg.pl

Kontakt w sprawie Instytutu Komitetów Audytu

Monika Bartoszewicz
Szef działu audytu ogólnego
Partner
T: +48 22 528 12 05
F: +48 22 528 10 09
E: mbartoszewicz@kpmg.pl

Stacy Ligas
Szef działu audytu instytucji finansowych
Partner
T: +48 22 528 10 82
F: +48 22 528 10 61
E: fs@kpmg.pl

Zbigniew Libera
Audyt
Partner
T: +48 22 528 12 05
F: +48 22 528 10 09
E: zlibera@kpmg.pl

Magdalena Maruszczak
Marketing & Komunikacja
Dyrektor
T: +48 22 528 11 61
F: +48 22 528 10 09
E: mmaruszczak@kpmg.pl

Informacje zawarte w niniejszej publikacji mają charakter ogólny i nie odnoszą się do sytuacji konkretnej firmy. Ze względu na szybkość zmian zachodzących w polskim prawodawstwie prosimy o upewnienie się w dniu zapoznania się z niniejszą publikacją, czy informacje w niej zawarte są wciąż aktualne. Przed podjęciem konkretnych decyzji proponujemy skonsultowanie ich z naszymi doradcami.

Zeskanuj kod, aby przejść do strony kpmg.pl

